Cyfnod newydd enwadol ?

Ar drothwy'r cynadleddau enwadol mae'r meddwl enwadol ar waith, yn arbennig ymysg yr arweinwyr, y staff a rhai aelodau o'r eglwysi. Fe fydd llawer iawn o sôn am genhadaeth yn y cynadleddau wrth i'r enwadau gyflwyno eu cynlluniau i'r dyfodol ac yng nghanol y sôn negyddol am ddirywiad mae'n braf iawn cael cyfeirio at y datblygiadau cenhadol sydd ar droed gan yr enwadau Anghydffurfiol.

Yn wir, mae lle i feddwl ein bod mewn cyfnod o arwyddion gobaith. Mae lle hyd yn oed i fynd ymhellach a gofyn: tybed a ydym wedi dechrau cyfnod newydd yn hanes yr Annibynwyr, y Bedyddwyr a'r Presbyteriaid a holi a yw hi'n 'ddyddiau'r enwadol newydd' ?

Nid oes dim yn newydd mewn dweud mai 'Duw cenhadol yw Duw' oherwydd mai Duw sydd yn symud yn barhaus o'r cylchoedd meidrol arferol (e.e. crefyddol, cyfundrefnol) i ymestyn ei Deyrnas, ei ddylanwad, ei gariad a'i fendith i eraill ydyw. Duw felly sy'n datguddio ei hun yn y Beibl. Er nad yw hyn yn dweud popeth am Dduw, mae cofio hynny yn hollbwysig yn ein hargyfwng. Mae'r eglwys yn bod yng Nghymru fel cyfrwng bregus y 'Duw cenhadol '.

Ond mae bod yn rhan o 'genhadaeth Duw' yn ein hatal rhag bod yn 'enwadol' hefyd. Mae grŵp 'Undod Cristnogol' o fewn Cristnogaeth 21 a chawsom gyfle i drafod hyn gydag Ysgrifenyddion yr Annibynwyr, y Bedyddwyr a'r Presbyteriaid. Roedd mesur mawr o gytundeb rhyngom a thrafodwyd rhai awgrymiadau ymarferol. Roeddem yn ymwybodol, wrth gwrs, bod cyfrifoldebau'r swyddogion hyn yn llawer mwy ac yn llawer anoddach na'r hyn a fedrir ei gwmpasu mewn trafodaeth â grŵp bychan o aelodau C21. Ond mwy am hyn cyn diwedd yr erthygl. Mae un neu ddau o faterion i'w hystyried yn gyntaf.

1. Yn eu cynadleddau fe fydd trafod ar y cynlluniau cenhadol ac o safbwynt yr Annibynwyr, y Bedyddwyr a'r Presbyteriaid, maent yn rhyddhau cyllid er mwyn hybu eglwysi lleol i arloesi mewn cenhadaeth. Mae ysgogi a hyrwyddo'r gweithgarwch hwn yn cael ei weinyddu yn effeithiol drwy swyddogion gweithgar yn swyddfeydd yr enwadau. Fe wn, er enghraifft, fod Ysgrifennydd Cyffredinol newydd y Presbyteriaid (fy enwad fy hun) yn ardderchog iawn yn ei hymroddiad a'i chefnogaeth i hyrwyddo a chefnogi holl waith cenhadol ei henwad. Mae

hyn yn wir am yr ysgrifenyddion cyffredinol eraill hefyd. Beth bynnag y gwahaniaethau enwadol a fu (er nad oes dim gwahaniaeth o werth sylfaenol

erbyn hyn) mae pob enwad yn hyrwyddo yn ganolog ac yn lleol genhadaeth yr eglwysi. Mae'r tri enwad yn barod i fentro trwy gyfrwng eu henwad.

2. Yn gymharol ddiweddar fe wrthododd yr Annibynwyr ddod yn rhan o'r symudiad i greu un papur wythnosol cydenwadol Cymraeg. Roedd *Y Tyst* yn rhy werthfawr i ollwng gafael arno. Am wahanol resymau, aeth y Bedyddwyr a'r Presbyteriaid ymlaen i sefydlu *Cennad.* Mae'r *Tyst* a *Cennad* (sydd i'w gael am ddim yn ddigidol) o safon uchel a'r gwaith i'w gynhyrchu yn rheolaidd raenus, gyda'r Bedyddwyr a'r Presbyteriad yn rhannu'r gost a'r Tyst yn parhau i gynnwys nifer o erthyglau mewn adran cydenwadol. Mae'r Bedyddwyr hefyd yn cyhoeddi cylchgrawn chwarterol ar lein. Mae enwadaeth felly, gydag ychydig o newidiadau, wedi ei gadarnhau unwaith eto ac i bob golwg y *status quo* enwadol yw'r dyfodol.

3. Mae dylanwad y dehongliad/pwyslais efengylaidd ceidwadol wedi tyfu a datblygu yn fawr. Mae'n braf gweld, fodd bynnag, bod rhai o fewn y traddodiad hwnnw (e.e. Arfon Jones yn Llanw eleni) yn galw ar y rhai o argyhoeddiad efengylaidd i gofio mai Efengyl y Deyrnas yw Efengyl Iesu - Efengyl sy'n ymwneud â holl genhadaeth Duw yn ei fyd. Annigonol yw'r efengylyddiaeth bersonol heb hynny. Anysgrythurol hefyd.

Un canlyniad y twf hwn yw 'Cant mewn Deg' sef y rhaglen i blannu cant o eglwysi efengylaidd mewn deng mlynedd. Mae rhai eisoes wedi eu plannu gan bobl ifanc sydd ar dân efengylaidd tros eu Harglwydd ac mae'r rhwydwaith efengylaidd 'Cymru Gyfan' yn hyrwyddo'r 'Cant mewn Deg'. Mae nifer o fewn yr enwadau yn awyddus i ddangos cefnogaeth i'r datblygiad hwn oherwydd nid yw'r enwadau na'r genhedlaeth hŷn o fewn yr eglwysi am ymwrthod â ffydd cenhedlaeth iau. Wedi'r cyfan, mae nifer o'r bobl ifanc hyn â pherthynas agos â'r eglwysi, ac yn arbennig y rhai sydd â chysylltiad â mudiadau efengylaidd. Rhaid cymryd yn ganiataol, wrth gwrs, y bydd 'Cant mewn Deg' yn cysylltu â'r eglwysi lleol, waeth pa mor wan ydynt, i sôn am y bwriad a'r gobaith o blannu eglwys newydd yn yr ardal. Fe fyddai'r eglwys leol yn siŵr o wahodd ei harweinwyr enwadol i'r drafodaeth leol honno.

Ond o fod yn barod i annog a chefnogi cenhedlaeth iau fe fydd angen hefyd i'r enwadau obeithio y bydd plannu eglwys yn golygu plannu eglwys fydd yn gynhwysol ac yn hyrwyddo'r 'eglwys lydan agored yn y gymuned'. ('Pabell fawr (neu fechan!) heb ochrau iddi yw'r eglwys',' fel y dywedodd Leslie Newbigin). Rhaid ein hatgoffa eto mai cenhadaeth Duw, nid cenhadaeth enwad nag unrhyw fudiad na rhwydwaith, yw plannu eglwysi newydd. Mae gwefan y 'Cant mewn Deg', gyda llaw, yn rhoi pwyslais arbennig ar y gymuned ac 'er mwyn y gymuned' ac mae'r erthygl am gymuned Ffestiniog, er enghraifft, yn werth i bawb ei darllen. Mae'r honiad o blannu 'eglwysi iach' yn cael ei

ddefnyddio hefyd i hyrwyddo plannu'r cant, ond rhaid cwestiynu unrhyw ddefnydd o ansoddair felly i ddisgrifio eglwys newydd - na'r hen chwaith! Mae hynny yn wir am y gair 'iach' ac mae angen esbonio ei ystyr.

(Ar ôl ysgrifennu'r erthygl hon cyhoeddwyd erthygl gan Rhys Llwyd (Cennad 22 Mehefin 2024). Yn yr erthygl mae Rhys (gweinidog eglwys â thraddodiad efengylaidd, Caersalem (B) Caernarfon) yn dweud dau beth ynglŷn â 'phlannu eglwysi' a chenhadaeth yr eglwys enwadol leol. Mae'r gweinidog yn cefnogi plannu eglwysi newydd ond y mae hefyd yn weinidog enwadol yn credu bod yn rhaid i eglwysi fod yn adlewyrchu diwylliant eang ein hoes. Dyma ddau ddyfyniad sy'n berthnasol i'r erthygl hon :

> *'Nid oes raid bod yn ddogmataidd am hyn [*sef cred sylfaenol eglwys *] ond mae angen bod yn glir ym mhwy yr ydym yn credu ac mai Ef – Iesu Grist – yw sylfaen ein ffydd a'n gobaith'.*
>
> *'Carwn weld mwy o barch yn cael ei ddangos gan yr hen a'r newydd drwy werthfawrogi'r realiti ein bod yn un eglwys sy'n gweithio yn yr un winllan a'r un amcan sef dangos Crist i'n cyd-Gymry.'*)

4. Dyma ddod at air olaf yr erthygl. Gobaith Duw yw bod Ei genhadaeth yn cael ei gweddïo, ei chynllunio, ei threfnu a'i datblygu er mwyn cenhadaeth Duw a welwyd ym mywyd, croeshoeliad ac atgyfodiad Iesu – a hynny gan gredu a gwybod mai Ysbryd Duw ei hun fydd yn rhoi bywyd a gobaith i'r cyfan. Gweithredu yw cyfrifoldeb yr enwadau. Ond yn y cyfnod newydd hwn rhaid i hynny gynnwys y 'Cant mewn Deg' yn ogystal â'r cenhadu enwadol. Dyma'r genhadaeth fydd yn dechrau ac yn gorffen ym mhresenoldeb Duw yn y gweddïo, y cynllunio, y paratoi ac yn llafur hirdymor y genhadaeth. Rhaid paratoi ar gyfer yr 20 mlynedd nesaf *heddiw.* Ar hyn o bryd nid oes gan yr enwadau raglen hir dymor ar gyfer cyfnod pan mae'r enwadol yn – ac yn hanes rhai, wedi – dod i ben. Annigonol yw ac annigonol fydd ymdrechion enwadol i alwad mor fawr oherwydd yma ac acw ac achlysurol yw'r enwadol. Ac y mae Cant mewn Deg angen yr hyn sydd gan yr enwadau i'w roi! Dyma'r ffordd i wireddu ein gobaith am genhadaeth Cymru gyfan, ei chymunedau a'i bywyd cenedlaethol.

5. Fe wyddom fod angen ildio ac aberthu rhai o'n hymlyniadau mwyaf weithiau. Mae Cristnogion wedi credu a dweud hynny o'r dechrau oherwydd mai perthyn i'r cyfnod a'u hamgylchiadau mae pob rhaniad o fewn yr eglwys. Mae ildio ac aberthu yn rhan o bob enwad a hynny â ddylai arwain at blannu eglwysi newydd yn ffrwyth yr ysbryd cenhadol. Nid 'colli enwad' fyddai

hynny ond bod yn ffyddlon i'r weledigaeth fu'n llosgi yn enaid arloeswyr cenhadaeth Duw. O, na fyddai wedi dechrau o leiaf hanner canrif yn ôl!

Mae gan yr enwadau anghydffurfiol adnoddau cyfoethog. Mae ganddynt arian, eiddo, adeiladau i'w haddasu, canolfannau ac, yn arbennig, cariad ac ymroddiad cannoedd o bobl sydd a 'chalon i weithio â ffyddlondeb i'w Harglwydd'. Yn wir yr ydym mewn sefyllfa i fod yn uchelgeisiol yn enw Duw ac i freuddwydio nes gwireddu breuddwydion.

6. Fe fydd gwaith a chenhadaeth yr enwadau yn parhau, wrth gwrs, ac mae'r ymdeimlad o'r 'enwadol newydd' sydd yn ein plith yn brawf o hynny. Ond rhaid i'r alwad i 'genhadaeth Duw' ddechrau ar unwaith. Mae'n ddyddiau 'troi at yr Arglwydd' yn wir. Rhaid llacio'r gafael ar gyfundrefnau a threfniadau a berthyn i'r dyddiau gynt ond sydd bellach yn gwbl ddiystyr yn niwylliant y Gymru hon.

Nid oes a wnelo'r erthygl hon ddim o gwbl ag uno'r enwadau, wrth gwrs, oherwydd perthyn i'r gorffennol y mae hynny. Ond mae Duw yn ein symud ymlaen.

Dyna pam y mae arweiniad arweinyddion enwadol yn holl bwysig. Nid oes raid dweud bod yr eglwys leol yn ganolog yng ngwaith Duw, ond mae'r argyfwng yn aros am leisiau arweinwyr enwadol dewr a radical fydd yn barod i rannu'r weledigaeth ehangach a phwysicach na'r enwadol. Mae'r weledigaeth yno yn y Beibl, yn ymwneud Duw â'i bobl. Parodrwydd i'w lleisio a'i gweithredu yw'r angen. Does dim yn newydd yn yr alwad hon nac yn yr erthygl hon – ond does dim amser gwell na heddiw. A phan fyddwn ni yn ymateb, fe fydd ymateb Duw hyd yn oed yn fwy cadarnhaol!

Mae'n debygol iawn na fydd trafodaeth o'r fath yn y cynadleddau enwadol yn 2024, a'r tristwch yw na fydd, efallai, yn digwydd o gwbl. Yr ydym mor agos ac eto mor bell. Dyna ddagrau ein Hanghydffurfiaeth Gymraeg. Wrth gwrs fe fydd capeli enwadol yn parhau yma ac acw yng Nghymru ac fe fydd eglwysi efengylaidd - mwy nag erioed efallai - ond fe fydd gweddi Iesu ar fod yn un fel mae Duw a'i Fab yn un, wedi ei anghofio unwaith eto.

Efallai mai mwydro un o griw bychan ymylol yw hyn gan un heb unrhyw gyfrifoldeb enwadol ond sydd am fentro dweud bod yn rhaid i ni bellach wynebu her a gwahoddiad cenhadaeth Duw gyda'n gilydd yng Nghymru'r dyfodol.

Pryderi Llwyd Jones
25 Mehefin 2024